

Forfatter: Kidde, Harald

Titel: Udrag fra Jærnet

Citation: Kidde, Harald: "Jærnet", i Kidde, Harald: *Jærnet*, udg. af Knud Bjarne Gjesing ; Thomas Riis , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, isamarbejde med Nyt Dansk Litteraturselskab, cop. 1990, s. 417. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-kidde04ny-shoot-idm140608063619104/facsimile.pdf> (tilgået 30. november 2021)

Anvendt udgave: Jærnet

Ophavsret Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen.](#)

- 81 *Oscar den Første*: (1799-1859), svensk konge 1844-59, nærrede liberale sympatier og indførte trykkefrihed («*Rabulattiden*»). – *Gröpsstedt*: Johan August G. (1813-74), liberal politiker. – *Bondens Fähras*: tvillingebrødre Johan Fredrik (1796-1865) og Olof Immanuel F. (1796-1884), fremtrædende liberale politikere. – «*Friværdigheden*»: 1721-72, i virkeligheden merkantilistisk og protektionistisk.
- 82 *1760'ernes Krise*: se n.t.s. 56. – *Akroner*: Jonas A. (1685-1761) anlagde fra 1724 et kompleks af fabrikker i Alingsås, der for størstedelen måtte lukkes under 1760'ernes økonomiske krise. – *Schefferne* ... politikere: Carl Fredrik *Scheffer* (1715-86), Ulrik *Scheffer* (1716-99), Johan *Lihencantz* (1730-1815), Mattias *Rosenblad* (1756-1847), Gustaf Fredrik *Wiseén* (1779-1827) – *Gustaf Vasa* ... konger, der styrkede den centrale kongemagt: *Gustaf I Vasa* (gamle *Gosta*, c. 1496-1560), *Gustaf II Adolf* (1594-1632), *Karl IX* (1550-1611), *Karl XII* (1682-1718). – *Johan Gyllenstierna*. (1635-80), rigsråd. – *Louis de Geer*: se n.t.s. 28. – *Arnid Horn*. (1664-1742), rigsråd. – *Lars (Johan) Hierta*: (1801-72) var oprindeg notar i Bergskollegiet; fremtrædende liberal politiker og bladudgiver. – *Forsamlingen af 27. April* ... fra 1846 blev bjergværksindustrien liberaliseret. – *Bergskollegium*: Bergskollegiet, der havde fort tilsyn med bjergværksdriften og uddelt privilegier, blev nedlagt 1857. – *Georg Grönbach*: (1587-1651), indvandrede tysk embedsmænd, der i 1600-tallet var med til at organisere bjergværksdriften. – *Axel Oxenstierna* og *Carl Bonde*: se n.t.s. 74. – *Spåsbub*: bedrager.
- 83 *Absculant*: lærling, nybegynder.
- 84 *Konvokasse*: siden 1835 Hauds- og søfartsfonden til finansiering af anlæg til fremme af handel og samferdsel. – *Fastlags Markedet*: se n.t.s. 46.
- 85 *Dødsrådets Menne tebel* ...: Dan. kap. 5. – *den store Hertug*: den senere Karl IX, der opr. var hertug af Värmland. – *i den gloende Ovn*: Dan. kap. 3.
- 86 *Paschillus Dorotheus Chenon*: (kaldet Pålke Gilliusson; el. Pålke Harnesk-trykker) efter overleveringen fransk adelsmand, der ledte de første vallonere til Sverige i 1570'erne. – *Filip den Anden*: konge af Spanien 1556-98, udvædet gennem den berygtede *Hertug af Alba*, Fernando Álvarez de Toledo (1508-82), et blodigt terrorregiment 1566-73 mod protestanterne i de spanske beherskede Nederlande; denne forfølgelse var medvirkende til vallonernes udvandring til Sverige. Ligeledes forfulgtes protestanter under den franske dronning *Katharina af Medici* (1519-89). – *pesudde Skove*: se n.t.s. 48. – *Huguenutter*: fransktalende protestanter. – *Geuseme*: ejgl. stuygerne; ogenavn på oppositionen i Nederlandene mod regeringens spanske-katolske politik. – *Batolomæusnatten*: natten til d. 24.8.1572, da katolikker forvæde et blodbad på de franske protestanter. – *Leyden*: hollandsk by, hvor den spanske belejningshær led afgørende nederlag 1574. – *den fjerdebe Sanson*: Dom. 16,4-31. – «*Store Karle*»: hertug Karl, se n.t.s. 85. – *Fennau*: se n.t.s. 32.
- 87 *Hærfiglen*: skrigefugl, der tidligere ynglede i det sydlige Sverige. – «*Mo-*